O’QUVCHILARDA SHAXSLARARO MUNOSABAT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

D.Sh. Usmanova
Nizomiy nomidagi TDPU magistranti

ABSTRACT

This article talks abaut the formation a culture of interpersonal relationships among students.

АННОТАЦИЯ

В данной статье говорится о формировании культуры межличностных отношений у учеников.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi va O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazining 2013 yil 22-avgustdagi "Umumta'lim fanlari bo'yicha uzluksiz ta'limning Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish to'g‘risida”gi qo'shma qaroriga asosan umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasalarida o'qitiladigan fanlar bo'yicha amaliyotchi o'qituvchilar, metodistlar va yetakchi olimlar tomonidan o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlarining loyihasi ishlab chiqildi.

Qo’shma yig’ilishning qaroriga asosan, bitta sinfda bir paytda bir necha fanlar bo’yicha DTS va o’quv dasturlari loyihalarini tajriba- sinovdan o’tkazish belgilandi. Unga ko’ra, Oliy va o’rta maxsus ta’lim va Xalq ta’limi vazirliklari, O’rta maxsus, kasb- hunar ta’lim markazining 2014- yil 15 avgustdagi “Umumiy o’rta va o’rta maxsus, kasb- hunar ta’limining umumta’lim fanlari bo’yicha o’quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo’naltirilgan Davlat ta’lim standartlari va o’quv dasturlarini loyihalari tajriba- sinovdan o’tkazish to’g’risida” gi qo’shma buyrug’i qabul qilindi.

Pedagogikada muloqot ta’lim oluvchi va o'quvchilar jamoasining o'zaro ta'sir malakasi, usuli va tizimini anglatib uning mohiyati, o'zaro axborot almashishida, ta'lim va tarbiyaviy ta'sir o'tkazishida, o'zaro bir-birlarini tushunishga erishishlarida namoyon bo'ladi hamda quyidagi xususiyatlarga ega:

• muloqot ta’lim oluvchining o’quv faoliyatida eng muhim kasbiy qurol hisoblanadi;

• muloqot jarayonida uning maqsadga muvofiq amalga oshirishni ta'minlash uchun ijtimoiy nazorat va ijtimoiy qonuniyatlar muhim aha-miyatga ega;

• ta’lim oluvchi va o'quvchi munosabatlarining eng muhim tarkibiy qismi muloqot sanalib, motivatsiyada motiv qanday ahamiyat kasb etsa, u ham xuddi shunday muhim rol o'ynaydi;

• pedagogikada muloqot - ta’lim oluvchining o'quvchilarga ta'sir o'tka-zish asosida o'zaro munosabatini faol tashkil qilishi, muayyan bir maq-sadni dastur asosida amalga oshirishning rejalashtirilgan funksiyasini bajarishidir;

• muloqot - hamkorlik faoliyatining ehtiyojidan vujudga kelib chi-qadi va shaxslararo munosabat rivojlanishining ko'p qirrali jarayoni hisoblanadi;

• noto'g'ri pedagogik muloqotdan o'quvchilarda qo'rquv, o'z kuchi-ga ishonchsizlik paydo bo'ladi, ularning diqqat-e'tibori, ishchanlik harakati susayadi, nutq dinamikasi buziladi, mustaqil va erkin fikrlash qobiliyati pasayadi.

O’quvchilarda shaxslararo munosabat madaniyati — bu o 'qituvchining o'quvchilar bilan darsda va darsdan tashqari faoliyatda o 'zi uchun eng qulay bo 'lgan psixologik muhitni vujudga keltirib, ijobiy ruhiy iqlimni yaratishi uchun imkoniyat beruvchi kasbiy munosabatidir.

O 'qituvchining o 'quvchilar bilan o 'zaro yaqin muloqotidan asosiy rnaqsad:

• salbiy holatlarni vujudga keltiruvchi barcha jarayonlarga barham berish;

• o 'quvchilarda mustaqil fikr yuritish ko 'nikmalarini hosil qilish;

• o’quvchilarni faollikka, erkin fikrlashga, o 'z fik-mulohazalarini cho 'chimasdan bayon qilib unga tayanishga o 'rgatish;

• o’quvchilarning yashirin qobiliyatlarini rivojlantirish;

• dars va darsdan tashqari jarayonlarda quvonch va shodlik kayfiyatinipaydo qilish.

Rus pedagogi A.S.Makarenkoning fikricha, ta’lim oluvchi muloqoti hypmat va talabchanlikka asoslangan munosabat shaklida boiishi lozim[1].

Bu borada V.D.Suxomlinskiy ta’lim oluvchining "...maktab hovlisida gapirgan har bir so 'zi puxta o 'ylangan, aql va mulohazalarga boy, ma 'lum bir tarbiyaviy maqsadga qaratilgan bo 'lishi kerak" deb ta'kidlaydi. Ta’lim oluvchining har bir so'zi olimning fikricha, nafaqat o'quvchi qulog'iga aytiladi, balki uning qalbiga ham qaratilgan bo'lishi shart. Umuman ilg'or ta’lim oluvchilarning fikricha, ta'lim va tarbiya faqat ta’lim oluvchi va c'quvchining o'zaro hamkorlik pozitsiyasi asosidagi muloqot jarayonida quriladi.

[1] Макаренько А.С..Педагогика. –М.: Владос, 2001г.

O’quvchilarda shaxslararo munosabat madaniyati jarayonida ta’lim oluvchi qisqa muddatda o'zining psixologik bilimlariga tayanib o'quvchilamiog psixik xususiyatlarini mukammal bilishga harakat qilishi lozim. O'quvchilarning ichki dunyosiga, ruhiy holatiga kirib bormasdan, unga nisbatan turli tarbiyaviy jazolar qo’llash, tanbeh berish mumkin emas. Bu holat o'quvchilar bilan o'zaro muloqotni tuzatib bo'lmas darajada buzilishiga, o'quvchilarning yashirin holatga. o'z "qobig'i”ga kirib olishiga sabab bo'ladi.

O’quvchilarda shaxslararo munosabat madaniyati pedagogik muloqot tuzilishi jihatidan ta’lim oluvchi ijodkorligining noyob namunasidir. Pedagog olimlar ta’lim oluvchining o'quvchilar bilan muloqotiga ko'plab tavsiflarni ilmiy asarlarida bayon etsalarda, muloqot, awalo, ta’lim oluvchining shaxsiy psixologik xususiyati sifatida namoyon bo'ladi. Olimlar esa, muloqot uchun ta’lim oluvchiga yo'nalish beradi xolos. Jumladan, rus pedagogi V.A. Kan-Kalikning fikricha, ta’lim oluvchining pedagogik muloqoti tuzilishi quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Prognostik bosqich (modellashtirish): Ta’lim oluvchi tomonidan sinf jamoasi bilan boiajak muloqotni modellashtirish.

2. Kommunikativ aloqa: O'quvchi bilan dastlabki o'zaro tanishuv jarayonida muloqotni tashkil etishga erishish.

3. Pedagogik jarayon: Ta’lim oluvchining xatti-harakati, pedagogik mahorati bevosita muloqotni boshqarishga qaratilgan bo'lishi kerak.

4. Natijalar tahlili: Amalga oshirilgan muloqotni tahJil etish, yutuq va kamchiliklarni xolisona baholab kelgusi faoliyat uchun modellashtirish.

REFERENCES

1. Макаренько А.С.Педагогика. –М.: Владос, 2001г.
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya asoslari.–T.,1994. –35b.
3. Khasanova, A. R., & Ismailova, N. I. Mutual coordination of sensorimotor activity for physical development of children with autism spectrum disorders.
4. Ismailova, N., & Grahova, S. Mythological stories about house-spirit: Themes, structure, psychological particularities.
5. Ismailova, N., Panfilov, A., Ljdokova, G., & Farhatovich, K. Gender aspects of confounding factors in the preparation of powerlifters.
6. Ismailova, N., & Grahova, S. Bylichkas in folklore for children: Psychology of being.
7. Gaifullina, N., Ismailova, N., Makarova, O., Panfilov, A., & Ljdokova, G. Individual psychological singularities of persons with disabling diseases.

8. Ismailova, N., Tsagarelli, Y., & Shumikhin, S. (2017). Computerised system to rate junior athletes' psycho-emotional stability in team and individual sport disciplines. *SCOPUS00403601-2017-8-SID85039420339*.

9. Ismailova, N., Ljdokova, G., Panfilov, A., Gaifullina, N., & Makarova, O. (2015). Individual psychological singularities of persons with disabling diseases. *SCOPUS-2015-7-1-SID84922724007*.

10. Tashkent, D. S., Abduazizova, V., & Komilova, G. (2021). Health-Saving Problems of Children and Adolescents in Emergency Situations. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research*, *38*(4), 30634-30636.

11. Камилова, Н. Г., & Соипова, М. Л. (2020). Правовые и социокультурные основы интеграции в общество детей с ОВЗ в Узбекистане. In *Инклюзивное образование и психолого-педагогическое сопровождение лиц с ОВЗ и инвалидов: от раннего возраста до профессиональной подготовки. Региональные практики и модели* (pp. 96-103).

12. Шарипова, Д. Д., & Камилова, Н. Г. (2020). Развитие действенной мотивации к здоровому образу жизни у неорганизованной молодежи как эффективный путь становления личности. In *Современная реальность в социально-психологическом контексте-2020* (pp. 71-74).

13. Комилова, Н. Г., & Шарипова, Д. Д. (2018). Повышение эффективности формирования идеологического иммунитета у молодёжи. *Наука и образование сегодня*, (4 (27)), 58-59.

14. Камилова, Н. Г., & Парпиева, Ш. А. (2018). Деформации ценностно-смысловой системы как фактор дезадаптации личности подростка. In *Образование как фактор развития интеллектуально-нравственного потенциала личности и современного общества* (pp. 196-201).

15. Камилова, Н. Г., & Инагамова, Л. У. (2016). Психологические особенности конфликтности во взаимоотношениях студенческой молодежи. In *Личность в современном мире* (pp. 109-113).

16. Khayitov, O. E. (2022). Leading Factors in the Psyche of Adolescent Girls Gymnasts. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, *9*(1), 610-615.

17. Khayitov, O. E. (2022). Socio-Psychological Views of Eastern Thinkers and Scholars on Management. *International Journal of Social Science Research and Review*, *5*(1), 184-189.

18. Хайитов, О. Э. (2020). Моделирование психологической компетентности руководителя: концептуальный эмпирический анализ. *Academic research in educational sciences*, (3), 526-540.
19. Ҳайитов, О. Э. (2020). Раҳбарда психологик компетентликни ривожлантиришнинг комплекс модели. *Academic Research in Educational Sciences*, *1*(2), 120-136.
20. ҲАЙИТОВ, О. (2019). Психологик компетентликни шакллантиришга замонавий ёндашув (назарий жиҳат). *Фан-Спортга*, (1), 59-64.
21. Хайитов, О. Э. (2019). Научное обоснование формирования социального статуса молодежи в контексте акмеологических взглядов. *Вопросы педагогики*, (11-1), 261-264.
22. Каримова, В. М., & Ҳайитов ОЭ, О. Г. Иқтисодий психология ва психологик иқтисод тўғрисида. *Иқтисодиёт ва таълим*, *2007*(4), 145-150.
23. Hayitov, O. E., & Eshboev, A. O. (2019). Sports marketing in Uzbekistan: problems and prospects. *Economics*, (5), 43.
24. HAYITOV, O. E. (2021). CHARACTERISTIC OF STRUCTURAL COMPONENTS OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCY OF A LEADER. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, *1*(1), 119-131.
25. Ҳайитов, О. Э. (2021). РАҲБАР ПСИХОЛОГИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИНГ ТАРКИБИЙ КОМПОНЕНТИ: УСТУВОР ПСИХОЛОГИК СИФАТЛАРДАН ИЖТИМОИЙ ЙЎНАЛГАНЛИК САРИ. *Academic research in educational sciences*, *2*(6), 1212-1226.
26. Эшбоевич, Ҳ. О. (2020). ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАСИ ЎРТА БЎҒИН РАҲБАРИ ПСИХОЛОГИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШНИНГ КОМПЛЕКС МОДЕЛИ. *Современное образование (Узбекистан)*, (9 (94)), 38-47.
27. Исаева, У., & Джалилова, С. (2018). The usage of new pedagogical technologies in lessons. *Молодой ученый*, (5), 169-171.
28. Халикова, Ш. Т. (2021). РОЛЬ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ВОЛЕВЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЧЕЛОВЕКА В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ СИТУАЦИЯХ. *Проблемы науки*, *9*(68), 62-64.
29. Халикова, Ш. Т., & Саматова, З. К. (2021). ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ. *"ZAMONAVIY TA"LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G"OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR"*, 503-505.